

Filosofický život

Patočka jednou – ještě před válkou (1937) napsal, že „filosofický život je pohyb, ατελής ενέργεια jehož τέλος nám uniká“ (Péče I, 104). Užití řečtiny a konkrétně aristotelského výrazu tu prozrazuje ovšem jistou vadu, protože to souvisí s pojetím „cíle“. Filosofie není bezcílná, má dokonce mnoho velmi závažných cílů (ostatně mnoho různě závažných cílů), a rozhodně tedy nemůže být označena za nezacílenou. Filosofování je tedy vždycky a nutně zacílené, télické. Jde o to, že nelze udat žádný jeden univerzální, konečný či definitivní cíl filosofování. Po mém soudu to souvisí už s tím, že základním, fundamentálním (byť nikoli fundujícím, tj. filosofii zakládajícím) „pohybem“ filosofie je reflexe (a míněna tu je filosofická reflexe). Dost příléhavým obrazem filosofování je jízda vlaku po kolejích, které nejsou položeny až k cíli, nýbrž jen na určitou vzdálenost, po které je třeba část již přejetých, překonaných kolejí rozebrat a znovu položit před vlak, aby ten se mohl hnout dál. Koleje tu vždycky jsou, ale nesahají aktuálně od místa staru až k místu dojezdu, tedy od prvních stanic až k těm posledním, neboť o posledních, tj. cílových stanicích nemáme a ani nemůžeme mít ani ponětí. Filosofující subjekt zkrátka nemůže „skákat“ dopředu libovolně, tedy „bez kolejí“. Ale má před sebou vždycky kromě „minulosti“, na kterou musí navázat (byť nejen pozitivně, ale třeba i velmi kriticky), také ještě detailně nerozhodnutou budoucnost, takže může vždycky směr svého filosofujícího a filosofického života zčásti určovat (a tedy jistým způsobem měnit). Filosofování tedy nikdy není zcela zbaveno norem a kritérií, jednou provždy závazných, ale přece jenom musí vždy více nebo méně respektovat dlouhodobě, ale přece jen dočasně platné relativní normy, pro další pohyb spíše nezbytné než povinné.

(Písek, 160818-1.)